

JOŠ JEDAN ODLOMAK PRVOTISKA MISALA IZ 1483.

Josip TANDARIĆ, Zagreb

U svibnju ove godine (1975), pri sređivanju dijela još neobrađene građe u Knjižnici Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, u smotku s nekim manje značajnim tiskanim stvarima, pronađen je i dosada nepoznati odlomak prvotiska glagoljskog misala iz 1483. Kako je taj odlomak dospio u Akademiju, do danas nije bilo moguće utvrditi. Budući da je odlomak bio stradao od vlage, predan je Laboratoriju za konzerviranje i restauriranje rukopisa i arhivalija JAZU, gdje je očišćen, restauriran i uvezan u pergameni uvez. Danas se nalazi u Knjižnici Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu i nosi signaturu *Ink II 14 b*.

Novootkriveni odlomak prvotiska misala iz 1483. sadrži ove listove: a8, b 1—8, v 1—8, ž 1—8, z 1—8, z 2—8, i 2—8, i 1—8, j 1—7, o 1—2; u svemu dakle 62 lista (koji su sada i olovkom numerirani arapskim brojkama od 1 do 62). Kao što se vidi iz ovoga pregleda sačuvanih listova, riječ je o novom odlomku, a ne možda — što bi se dalo pretpostaviti — o dijelu nekoga inače nepotpuno sačuvanoga poznatog misala, ili pak o odlomku koji bi s nekim poznatim odlomkom sačinjavao potpuni misal. Nepotpuni primjerak Akademijine Knjižnice (*Ink 14*) ima — kao i novootkriveni — kvaternione ž, z, z, i; fragmentarno sačuvani primjerak iz Bola, s kojim se naš odlomak lijepo nadopunjuje, ima kvaternione j̇ (6—8) i o (1—8).¹

Kao što ni drugi primjerci prvotiska, ni naš odlomak nema otišnute inicijale. Kasnije su ucrtani rukom; ima ih tri vrste: na prvim

¹ usp. Bošnjak Ml., Sačuvani primjerci prve hrvatske tiskane knjige. Slovo 6—8, Zagreb 1957, str. 297—310; isti, O hrvatskom glagoljskom prvotisku. Misal po zakonu rimskoga dvora. Pretisak: Zagreb, 1971, str. XXXIV. Mladost — Liber.

sačuvanim listovima nalaze se vrlo priprosti inicijali, izrađeni žutom, danas već izbljedjelom bojom; na nekoliko listova uneseni su bez ikakva ukusa inicijali crnom bojom; u najvećem dijelu odlomka (nakon lista ž1) nalazimo vrlo lijepe inicijale, izrađene crvenom bojom. Uglavnom su to glagoljski, veći i manji inicijali, a u nekoliko slučajeva imamo vrlo uspjelu imitaciju latiničkih gotičkih inicijala.

U odlomku ima i nekoliko glagoljskih zapisa. Prvi se nalazi na listu v5. Zapis je vrlo kratak, zapravo nedovršen, i više podsjeća na iskušavanje pera negoli na pokušaj pisanja neke bilješke. I zbog vlage, ali još više zbog lošeg i neuvježbanog rukopisa, bilješka je slabo čitljiva: *budi ime g(ospod)ne bl[agoslovljeno]*. Isto je tako teško čitljiva bilješka na listu ž7: *lit gospodinovih č ō [...]* (17.?.) *miseca april na č (?)*. Na listu ž8^v nalazi se samo početak glagoljske azbuke: *a b v g*.

Najdulja je bilješka što počinje pod tekstom na listu i3^v i proteže se tako na šest stranica po donjem slobodnom rubu. To je zapravo izvod iz oporuke Šimuna Detrišića i opomena korisnicima njegove ostavštine da se mole za njegovu dušu. Evo cijele te bilješke, koja je pisana mnogo ljepše negoli prije navedene, ali zbog vlage djelomično oštećena (nečitljiva sam mjesta dopunio u uglatim zagradama, a u oblim zagradama razriješio kratice): *V ime božie Amen. Lit g(ospod)nih č.f.ĵ.a (1531) na dan .i. (20) aprila kada ê dom Mati Kapitanić s Vrane, budući parohian sikovski. prizvav me plemeniti vlastelin g(ospo)d(i)n Frančisko Detrišić. sinъ bivšega g(ospo)d(i)na Detriha [a bra]t g(ospo)d(i)na Grgura i g(ospo)d(i)na Petra. ki jure tada bihu pošli od ovoga | [i4^v] svita. ki g(ospo)d(i)nъ Frančisko pokaza mi teštamentъ nigdašnega g(ospo)d(i)na Šimuna Detrišića viteza komu teštamentu kada mi ga pokaza biše sto i tri leta [...rv?] u kom naide oporuku od plase više crikve sikovsk[e ... s m]jaslinami. i od dvih goĵnai trsiê više/ [i4^v] potoka ke ostavlĵa popu nakonъ popa i zato iz rečenoga teštamenta iznesmo ovu policu ku hoćemo počati pisati na ovoi drugoi karti kadi ruka prstom kaže. pameti dobro. [i5^v, nacrtane dvije ruke] Vsaki kapelanъ po milosti božie i Detrišicevъ. ki bude postavĵenъ služiti ove crikve b(la)ž(e)ne gospoe sikovske. ne zabudi moliti za g(ospo)d(i)na Šimuna Detrišića viteza i vsihъ [i5^v] nĵegovihъ umrvšihъ.začto vsi držani este moliti po nareĵeniju nĵegovu. zač bo onъ učini tu istu crikvu ureši i dota ostavlĵajući popu nakonъ popa. za nsu(?) plasu/ [i6^v] i dva goĵnaê trsiê da mole g(ospo)d(i)na Boga za nega kako e pisano u nega teš-*

tamentu. Na lit g(ospo)dnih č.u.i.z. (1428) na dan prvi luê. za duža g(ospo)d(i)na Fra[n]čiska Fuškara. a za kneza zadarskoga g(ospo)d(i)-na Aleksandra Žorža.

Za povijest ovoga odlomka značajno je dakle to da se 1531. upotrebljavao u Sikovu nedaleko Turnja, u zadarskoj nadbiskupiji. Spomenimo i to da oba puta u ovoj bilješci uz glagoljska slova koja označuju godinu stoji i olovkom zapisana godina arapskim brojkama (1531, 1428). To pokazuje da je netko već prije imao odlomak u rukama i čitao bilješku, a po rukopisu kojim su brojke napisane može se reći da je to bilo vjerojatno još u prošlom stoljeću.

Premda ovaj odlomak prvotiska misala iz 1483, kad već posjedujemo nekoliko drugih potpunih primjeraka, ne daje posebno značajnih podataka za našu inkunabulistiku, rječito nas upozorava na činjenicu da su još uvijek moguća dragocjena otkrića naše rukopisne i tiskane baštine.

Zusammenfassung

NOCH EIN TEILSTÜCK DES MISSALSERSTDRUCKES AUS DEM JAHR 1483

Bis jetzt waren zehn erhaltene Exemplare des ersten gedruckten kroatischen Buches, des glagolitischen Missals aus dem Jahre 1483. bekannt. Vor kurzem entdeckte man noch ein grösseres Teilstück des Missals (62 Blätter). Dieses Teilstück kann nicht ein Teil der teilweise erhaltenen Exemplare sein. Das neu gefundene Teilstück wird jetzt in der Bibliothek JAZU in Zagreb unter der Signatur Ink II 14 b aufbewahrt. Auf sechs Seiten des Missals unter dem Text ist im Jahre 1531, mit der kursiven glagolitischen Schrift, ein Auszug Šimun Detrišić's Testament (aus dem Jahre 1428) aufgezeichnet. Wie in den anderen Exemplaren des kroatischen Erstdruckes so sind auch in diesem die Initiale nachträglich mit der gelben, schwarzen oder roten Farbe gemacht; besonders schön sind die roten Initiale gestaltet meistens glagolitische neben einigen lateinischen (gotischen) Initialen.